

Uitkomsten controle en overige informatie 2017

Rapportage aan
Provinciale Staten

Provincie Noord-Holland |
5 juli 2018

Provinciale Staten van de
Provincie Noord-Holland
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

Eindhoven, 5 juli 2018

REQ2586835/mh

Uitkomsten controle en overige informatie 2017

Geachte leden van Provinciale Staten,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening 2017 van de provincie Noord-Holland. In het hoofdstuk Kernpunten uit onze rapportage vindt u een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten.

In de paragraaf Onze analyse van het resultaat 2017 van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole geven wij onze mening over de kwaliteit van het resultaat en significante transacties en/of ongebruikelijke mutaties op de balans of resultaatrekening.

De paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole biedt informatie over de gesignaleerde kernpunten van de controle en overige punten.

In de paragrafen daarna gaan we in op onze onafhankelijkheid en op onze conclusie met betrekking tot het jaarverslag.

De bijlagen bevatten informatie over onze werkwijze, de reikwijdte van de accountantscontrole en de inzet van deskundigen, de communicatie met u en het management, de kwaliteit van de interne beheersorganisatie en controleverschillen.

De huidige veranderingen in het accountantsberoep, mede geïnitieerd door onze beroepsgroep NBA, de politiek en de Autoriteit Financiële Markten (AFM), gericht op verbetering van de kwaliteit en versterking van de onafhankelijkheid, ondersteunen wij volledig. In dit verband onderstrepen wij het belang van het voeren van een open en eerlijke dialoog met u als lid van de Provinciale Staten. Dit vormt een essentieel onderdeel van het controleproces en van de corporate governance als geheel.

Het concept van dit verslag is op diverse momenten afgestemd met de gedeputeerde financiën, een afvaardiging van de directie en de ambtelijke organisatie.

Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. M.H. de Hair RA
Externe Accountant

Inhoudsopgave

Kernpunten uit onze rapportage

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

- ▶ Onze analyse van het resultaat 2017
- ▶ Onze analyse van de financiële positie 2017
- ▶ Onze analyse van de gehanteerde grondslagen
- ▶ Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Kwaliteit beheersorganisatie

- ▶ Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override
- ▶ Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's
- ▶ Bevindingen interne beheersing

Rechtmatigheidsbeheer

4

Bijlagen

- ▶ Controleaanpak 33
- ▶ Jaarverslag 39
- ▶ Onafhankelijkheid 40
- ▶ Verklaring van verantwoordelijkheden 42
- ▶ Controleverschillen 44
- ▶ SiSa-bijlage 47

8

Totaal aantal pagina's in dit rapport: 47

25

29

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Oordeel ten aanzien van getrouwheid	Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de provincie Noord-Holland een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva per 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
Oordeel ten aanzien van rechtmatigheid	Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de provinciale verordeningen.
Oordeel ten aanzien van de WNT-verantwoording	Wij hebben de in de jaarrekening opgenomen WNT-verantwoording van de provincie Noord-Holland gecontroleerd met inachtneming van het Controleprotocol WNT. Wij kunnen concluderen dat de opgenomen toelichting in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2017. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de overige specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
Ongecorrigeerde controleverschillen	In totaal resteert in de jaarrekening 2017 voor een bedrag van € 3,2 miljoen aan controleverschillen met betrekking tot rechtmatigheid, onder meer met betrekking tot onrechtmatige inkopen voor € 0,7 miljoen. Ten aanzien van de getrouwheid resteert, na doorvoering van de correcties, voor een bedrag van € 2,7 miljoen controleverschillen.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Het jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met het BBV en bevat geen materiële inconsistenties met de jaarrekening	Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is en het jaarverslag in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de provincie en haar omgeving geen materiële onjuistheden bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de provinciewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.
Financiële positie/kwaliteit van het resultaat	De provincie Noord-Holland kent een zeer gezonde vermogenspositie met een totaal eigen vermogen van € 1,1 miljard en een solvabiliteit van 80%. In boekjaar 2017 is een positief resultaat van € 40,3 miljoen gerealiseerd ten opzichte van een positief begroot resultaat van € 5 miljoen. We merken wij op een belangrijk deel van het resultaat wordt veroorzaakt door de vrijval van de voorziening groot onderhoud wegen en vaarwegen (€ 45,1 miljoen). Hier tegenover staat dat voor de lening aan de stichting Pallas een voorziening is getroffen van € 15,3 miljoen.
Belangrijkste bevindingen	De belangrijkste bevindingen uit hoofde van onze controle zien toe op de volgende zaken: ► financieel afsluitproces; ► beheersing verbonden partijen; ► begrotingsbeheer en afgrenzing van subsidielasten.
Financieel afsluitproces	We constateren dat het jaarafsluitingsproces voor het boekjaar 2017 voor verbetering vatbaar is. De werkzaamheden rondom de jaarrekening waren niet afgerond op de geplande datum waardoor de initiële planning moest worden herzien. Het aantal bevindingen (gecorrigeerde controleverschillen) is hierbij toegenomen ten opzichte van 2016, deels ook het gevolg van een verdere intensivering van de controle. We adviseren Gedeputeerde Staten dit proces te evalueren.
Beheersing verbonden partijen	De beheersing van de verbonden partijen is voor de provincie een significant proces vanwege de bestuurlijke en financiële belangen. We constateren dat de tijdige aanlevering van de gegevens vanuit de deelnemingen aandacht blijft behoeven. Voor de paragraaf verbonden partijen in de jaarstukken zijn de 2017 gegevens niet allen voorhanden. Wij achten dit van wezenlijk belang om een adequaat en actueel beeld te krijgen van de financiële positie van de verbonden partijen. Wij verwijzen verder naar verderop in dit verslag waar wij uitgebreid ingaan op de waardering van uw kapitaalverstrekkingen en verstrekte leningen.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunt	Uitkomst
Begrotingsbeheer en afgrenzing van subsidielasten	Onderbesteding Met betrekking tot het jaarrekeningresultaat constateren we ten opzichte van de voorgaand jaar dat de onderbestedingen zijn afgenomen. De omvang van de afwijkingen is met € 64,5 miljoen (14%), zowel absoluut als procentueel, afgenomen ten opzichte van 2016 (€ 100,7 miljoen; 17,1%). Wij achten dit een positieve ontwikkeling. Wij constateren hierbij echter dat de baten € 4 miljoen (1%, 2016: € 24,1 miljoen, 4,5%) hoger uitvallen dan begroot, waardoor er per saldo sprake is van een positieve afwijking ten opzichte van het resultaat van € 68,5 miljoen (2016: € 24,1 miljoen). Initiële begroting In lijn met voorgaand jaar merken wij ook op dat de verschillen tussen de initiële begroting en de gewijzigde begroting omvangrijk zijn. Naar onze mening verliest de initiële begroting op deze wijze een deel van haar sturingswaarde. Analyse onderbestedingen Een belangrijke oorzaak is gelegen in het feit dat begrote subsidielasten niet volledig worden gerealiseerd. De onderbesteding op subsidies wordt veelal pas later in het jaar gesignaleerd. Ook constateren wij dat de bepaling van de afgrenzing van subsidielasten verbeterd kan worden. Wij hebben in diverse gevallen vastgesteld dat subsidielasten in 2017 nog volledig als lasten waren verantwoord terwijl inmiddels bekend was dat de daadwerkelijke vaststelling lager uitviel. Deze posten zijn veelal gecorrigeerd in de definitieve versie van de jaarstukken. Advisering Voor de toekomst adviseren wij GS als vervolgstap op de ingezette en gerealiseerde verbeteringen om voor de begroting 2019 focus te leggen op de verbetering van de initiële begroting. Hierbij zou meer uitgegaan kunnen worden van de realisatiecapaciteit. Dit zou het aantal noodzakelijke begrotingswijzigingen sterk kunnen verminderen. Ook adviseren wij GS om de analyse van de afgrenzing van de subsidielasten te verfijnen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van het resultaat 2017

Voordelig resultaat van € 40,3 miljoen nader besproken

Het gerealiseerd resultaat (resultaat na begrote mutaties in reserves) over het jaar 2017 bedraagt € 40,3 miljoen voordelig (2016: € 44,2 miljoen voordelig) ten opzichte van een begroot resultaat van € 5,0 miljoen voordelig.

Het resultaat over 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven:

Resultaat 2017 ten opzichte van de gewijzigde begroting						
Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting 2017	Realisatie 2017	Afwijking 2017	Afwijking 2017%	Afwijking 2016	Afwijking 2016%
Totale lasten	455.068	390.514	64.554	14,2	100.749	17,1
Totale baten	530.510	534.483	3.973	0,7	24.106	4,5
Totaal saldo van baten en lasten	75.442	143.969	68.527	90,8	24.106	4,2
Mutaties in reserve	(70.415)	103.630	(33.215)	47,2	86.111	429,8
Gerealiseerd resultaat	5.027	40.339	35.312	702,4	38.744	712,5

In de toelichting op de programmarekening in het jaarverslag 2017 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de afwijkingen welke tot het rekeningresultaat van € 40,3 miljoen voordelig leiden. Dit resultaat bestaat voor een groot deel (€ 45,1 miljoen) uit de boekhoudkundige vrijval van de voorziening groot onderhoud. Deze vrijval staat feitelijk los van het begrotingsbeheer. Overige afwijkingen ten opzichte van de begroting zien onder andere toe op lagere subsidieelasten, de afwaardering van de gronden Distriport en treffen van voorziening lening.

Kwaliteit van het resultaat

De belangrijkste en meest opvallende posten welke leiden tot de afwijking op het gerealiseerd resultaat van € 35,3 miljoen kunnen als volgt worden weergegeven:

Omschrijving afwijking (programmanummer)	Voordelig	Nadelig
Bedragen x € 1.000	€	€
Programma 2 vrijval voorziening groot onderhoud wegen en vaarwegen	45.100	
Programma 2 lagere vaststelling subsidie HOV gemeente Velsen	7.700	
Programma 2 vrijval verplichting N201	6.380	
Programma 3 lagere uitgaven vergunningsverlening door omgevingsdiensten en hogere baten leges vergunningen	2.400	
Programma 5 afwaardering gronden Distriport		5.800
Programma 5 treffen voorziening lening		15.300
Programma 8 hogere baten rijtuigenbelasting	2.476	
Programma 8 vrijval gereserveerde subsidies	958	
Lagere subsidieelasten welke veelal worden gecompenseerd door lagere onttrekkingen uit hiervoor bestemde reserves	pm	pm
Overige verschillen per saldo		8.602
Totaal	65.014	29.702
Gerealiseerd resultaat	35.312	

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

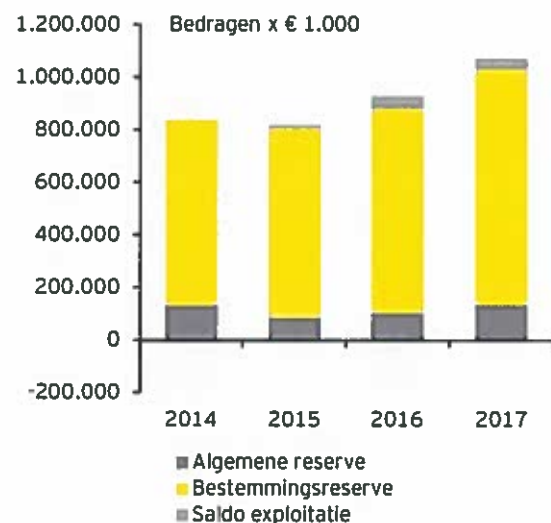
Onze analyse van de financiële positie 2017

Analyse van de financiële positie

Eigen vermogen neemt toe

De provincie Noord-Holland kent een robuuste financiële positie, waarbij geen gebruik wordt gemaakt van externe financiering van haar activa. De wettelijk voorgeschreven kengetallen, zoals opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderschrijven deze gezonde financiële positie.

Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per jaareinde 2017 volgens de jaarrekening € 1.071 miljoen en heeft zich vanaf 2014 als volgt ontwikkeld:

Van de totale reserves ter hoogte van € 1.030 miljoen is € 133,7 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van 2016 gestegen met € 31,7 miljoen, met name vanwege de toevoeging van het positieve jaarrekeningresultaat 2016.

Per saldo is gedurende 2017 € 103,6 miljoen toegevoegd aan de reserves. Deze toename in de bestemmingsreserves heeft met name betrekking op niet bestede subsidies welke wel in de begroting waren opgenomen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2017

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het jaarverslag is de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2017 is gevoerd.

Beschikbare incidentele en structurele weerstandscapaciteit

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarrekening 2017 wordt ten aanzien van de beschikbare weerstandscapaciteit onderscheid gemaakt in de incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve (€ 81,86 miljoen) en de post onvoorzien (€ 0,10 miljoen). De structurele weerstandscapaciteit van de provincie Noord-Holland bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit (€ 395,7 miljoen), de meerjarenbegrotingsruimte (€ 11,52 miljoen) en de post onvoorzien (€ 0,3 miljoen). De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 489,5 miljoen (2016: € 466,2 miljoen).

Minimaal benodigde weerstandscapaciteit

Voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is door de provincie een risico-inventarisatie uitgevoerd. Uit deze risico-inventarisatie komt voort dat de risico's € 101,5 miljoen (2016: € 102,2 miljoen) bedragen. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de belangrijkste risico's weergegeven. De hoogste bruto risico's betreffen risico's met betrekking tot financiering (€ 43,1 miljoen, onder meer voor deelnemingen Afvalzorg holding en SADC en het restauratiefonds), juridische risico's (€ 36,5 miljoen, onder meer schadeclaims Wind op land, vertraging Wilhelminasluis, HOV Schiphol en WABO) en risico's met betrekking tot verbonden partijen (€ 16,1 miljoen, onder meer investeringsfonds RON, borgstellingen BNG en dividenduitkeringen). Op basis van de onderkende risico's en bijbehorende weerstandscapaciteit bedraagt het ratio weerstandsvermogen voor periode van vier jaar 8,7 (2016: 4,6). Dit betekent dat de beschikbare (incidentele) weerstandscapaciteit van de provincie Noord-Holland toereikend is om deze risico's op te kunnen vangen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de financiële positie 2017

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft voldoende inzicht

Wij zijn van mening dat de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een goed inzicht geeft in het beleid van de provincie Noord-Holland ten aanzien van het weerstandsvermogen, de risico's waar uw provincie mee kan worden geconfronteerd en hoe deze worden beheerst. Tevens wordt inzicht gegeven in de beschikbare middelen (beschikbare weerstandscapaciteit) om de risico's af te dekken, indien de risico's op grond van het beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen niet op andere wijze kunnen worden opgevangen. In lijn met voorgaande jaren merken we op dat er sprake is van een conservatieve schattingswijze.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Onze analyse van de gehanteerde grondslagen

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door de Gedeputeerde Staten gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Kwaliteit jaarverslag

Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag overeenkomstig de provinciewet is opgesteld en verenigbaar is met de jaarrekening. Verder hebben wij vastgesteld dat de verplichte paragrafen zijn toegevoegd. Wel merken wij nog steeds op dat het totale document zeer omvangrijk is. We adviseren u in het kader van de vernieuwing van de BBV, de inhoud, indeling en omvang van uw jaarrekening te blijven evalueren.

Eerste toepassing of stelselwijziging

Omdat de wijzigingen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten als gevolg van de vernieuwing van het BBV voor 2017 geen gevolgen hebben voor grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de provincie Noord-Holland, is in de jaarrekening 2017 van de provincie Noord-Holland geen sprake van de eerste toepassing van nieuwe standaarden. Dit betekent eveneens dat de provincie Noord-Holland in de jaarrekening 2017 de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling consistent met voorgaand jaar zijn toegepast, waardoor geen sprake is van (vrijwillige) stelselwijzigingen. Wel is vastgesteld dat de wijzigingen ten aanzien van het verplicht activeren en afschrijven van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut, en de toelichting op grond van de gewijzigde BBV juist zijn toegepast.

Materiële alternatieve verwerkingswijzen

Gedeputeerde Staten hebben in de jaarrekening 2017 de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gevolgd. Dit betekent dat geen materiële alternatieve verwerkingswijzen zijn gehanteerd. Wel merken wij op dat de provincie tot en met boekjaar 2016 de lasten met betrekking tot wegen en vaarwegen egaliseerde via de voorziening groot onderhoud. In de achterliggende jaren zijn onderhoudspercelen via gebiedscontracten aanbesteed. Deze contracten lopen via de exploitatiebegroting. In het huidige PMO is de ontwikkeling rondom gebiedscontracten nog niet volledig doorgevoerd. Doordat het huidige beheerplan met deze ontwikkeling niet adequaat aansluit op de regelgeving in het BBV is de voorziening vrijgefallen en komen de onderhoudslasten rechtstreeks ten laste van de exploitatie. Wij verwijzen naar pagina 19 van dit verslag.

Significante schattingsposten

Voor een nadere toelichting op onze werkzaamheden ten aanzien van de significante schattingsposten in de jaarrekening van de provincie Noord-Holland, verwijzen wij naar de paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van dit hoofdstuk.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering financiële vaste activa

Deelnemingen, verstrekte geldleningen en uitzettingen worden ultimo 2017 juist gewaardeerd

Ultimo 2017 heeft de provincie Noord-Holland voor een totaalbedrag van € 176,5 miljoen (2015: € 157,5 miljoen) aan financiële vaste activa. De samenstelling van deze financiële vaste activa is als volgt:

Bedragen x € 1.000		31 december 2016	31 december 2017
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	Alliander	62.644	62.644
	Afvalzorg	12.600	12.600
	SADC	24.878	24.878
	RON	2.318	1.597
	Overig	9.191	9.191
Kapitaalverstrekking aan verbonden partijen	Part. Fonds DENH	5.774	4.687
	Life Science fonds	1.672	1.992
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	RON	11.086	11.086
	Overig	1.785	40.353
Overige langlopende leningen	Stichting Pallas	15.118	-
	Overig	7.886	7.485
Overige uitzettingen	BNG uitzetting	2.500	-
Totaal financiële vaste activa		157.452	176.513

Algemeen

In de jaarstukken heeft de provincie de ontwikkelingen met betrekking tot deelnemingen toegelicht in de paragraaf verbonden partijen. Indien de provincie specifieke risico's onderkent met betrekking tot deelnemingen en verstrekte leningen zijn deze toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Wij lichten hier de belangrijkste ontwikkelingen toe alsmede de posities waarbij wij het risico voor de provincie relatief hoger achten.

SADC

De provincie heeft een 25% deelneming in SADC (Schiphol Area Development Company) voor een bedrag van € 24,9 miljoen (2016: € 24,9 miljoen). Deze deelneming ontwikkelt werklocaties in de metropoolregio Amsterdam. De overige aandeelhouders betreffen de gemeente Haarlemmermeer, Amsterdam en Schiphol Nederland.

Op basis van de definitieve cijfers over boekjaar 2017 heeft de SDAC een positief resultaat gerealiseerd van € 3,2 miljoen over 2017 (2016: € 2,9 miljoen). Het eigen vermogen per 31 december 2017 bedraagt € 105,7 miljoen (2016: € 102,5 miljoen). De SDAC heeft hiermee solvabiliteitsratio van meer dan 81%.

Op basis van bovenstaande concluderen wij dat de waardering van de kapitaalverstrekking aan SADC juist is. Aanvullend merken wij op dat binnen SADC een grondexploitatie worden gerealiseerd. Inherent hieraan is de afhankelijkheid van marktvraag waardoor schommelingen in resultaat en solvabiliteit kunnen optreden. De provincie heeft het risico met betrekking tot SADC toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De provincie heeft een bedrag van € 1,2 miljoen (2016: € 1,2 miljoen) gereserveerd in de weerstandscapaciteit voor eventuele afwaarderingen van de kapitaalverstrekking.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en verstrekte langlopende leningen aan deze deelnemingen

RON

De provincie heeft een 33% deelneming in de RON. Deze deelneming heeft een per einde 2017 een boekwaarde van € 1,6 miljoen (2016: € 2,3 miljoen). Daarnaast heeft de provincie de RON een renteloze lening verstrekt van € 11,1 miljoen (2016: € 11,1 miljoen) en een garantstelling aan de BNG, waarbij de risico's zijn ingekaderd tot een netto risico van € 6,3 miljoen.

De RON betreft een ontwikkelingsmaatschappij welke werklocaties ontwikkelt voor de huisvesting van regionale bedrijven. Het nu voorliggende businessplan gaat ervan uit dat eind 2035 alle terreinen zijn uitgegeven.

Over 2017 heeft de RON een verlies geleden van € 1 miljoen, mede als gevolg van een incidentele afwaardering van gronden. Als gevolg van dit verlies is de waardering van de deelneming afgenomen van € 2,3 miljoen naar € 1,6 miljoen. De solvabiliteit bedraagt 6% (ten opzichte van 6,4% ultimo 2016). De directie van de RON is positief over de toekomst.

De ontwikkelingen en risico's met betrekking tot de RON zijn uitvoerig beschreven in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Op basis van de vastgestelde jaarrekening 2017 van de RON achten wij de waardering van de deelneming en verstrekte lening juist.

Stichting Pallas

De provincie heeft in gezamenlijkheid met het Rijk de stichting voorbereiding Pallas reactor opgericht. Beide partijen hebben elk € 40 miljoen ter beschikking gesteld om de stichting in staat te stellen te komen met een ontwerp en de vergunningen voor een nieuwe reactor. Ook dienen hiervoor investeerders aangetrokken te worden voor de bouw en exploitatie. Doelstelling is om in 2025 de reactor operationeel te hebben. Om het risico van deze investering te beheersen, zijn "go-no go" momenten ingebouwd. In 2017 is de lening in beperkte mate uitgebreid van € 15,1 miljoen naar € 15,3 miljoen. Door de stichting is in 2017 een verzoek ingediend om het 2e deel van de 2e tranche ter hoogte van € 7,5 miljoen over te maken. Het bestuurlijke standpunt rondom deze kredietverlening vanuit Noord-Holland is verwoord in een brief van GS aan PS d.d.10 januari 2018. Hierin geeft GS aan dat men de business case voor de nieuwe reactor nog steeds voldoende kansrijk acht. Op basis hiervan is een bedrag van € 7,5 miljoen in maart 2018 overgemaakt.

In de jaarrekening 2017 heeft het college een voorziening gevormd voor het risico op oninbaarheid van de lening voor het volledige bedrag. Het college stelt zich op het standpunt dat de inbaarheid van de lening risicovol is als gevolg van de vertraging zoals deze blijkt uit de business case 3.1 en de second opinion hieromtrent. Tevens heeft Stichting Pallas de provincie en het Rijk gevraagd om uitstel van terugbetaling van de lening tot 1 juli 2020. De jaarrekening van de Stichting Pallas toont een oplopend negatief eigen vermogen waardoor het college concludeert dat volledige inning van de vordering op dit moment niet als realistisch wordt beoordeeld. Deze situatie is nader toegelicht in de jaarrekening. Wij stemmen in met het standpunt van het college, rekening houdend met de additionele toelichting zoals deze is opgenomen in de jaarrekening.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en verstrekte langlopende leningen aan deze deelnemingen

Stichting Pallas

Wij adviseren GS om in de toekomst een gestructureerd beheersingsproces in te richten waarbij nauwlettend de ontwikkeling van de business case en de mogelijke terugverdiencapaciteit van de lening wordt gevolgd. Feitelijk heeft de organisatie in het verleden gesteund op de gecontroleerde jaarrekening van de stichting Pallas en wordt zij nu verrast door de gewijzigde inzichten. Idealiter is de organisatie in staat om zelfstandig een beeld te vormen over de inbaarheid van de vordering. We realiseren ons dat de onderliggende materie in dit kader complex is, echter gezien de omvangrijke belangen is het van belang hier nadere expertise op in te zetten.

Rente lening Pallas

De accountant van Pallas plaatst een opmerking in het verslag van bevindingen over de zakelijkheid van het rentepercentage (1,5%) dat door het Rijk en de provincie in rekening wordt gebracht over de verstrekte lening. Wij adviseren GS om deze bevinding nader te analyseren in het kader van de staatsteunregelgeving.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen en verstrekte langlopende leningen aan deze deelnemingen

PDENH

De provincie heeft een 100% deelneming in Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH). Deze deelneming participeert in bedrijven en projecten die bijdragen aan de doelstellingen van de provincie. Het investeringsfonds is speciaal bedoeld voor bedrijven die zich richten op energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Door de aard van de deelneming, is er een verhoogd risico aanwezig dat het door de provincie geïnvesteerde kapitaal niet wordt terug verkregen. De boekwaarde van de deelneming bedraagt per 31 december 2017 € 4,7 miljoen (2016: € 5,7 miljoen). In 2017 heeft de provincie voor € 0,4 miljoen een voorziening getroffen voor deze boekwaarde als gevolg van het negatief resultaat na belastingen van PDNEH. Het college heeft de investeringen van PDENH onder andere op basis van de jaarrekening 2017 met goedkeurende controleverklaring nader onderzocht en komt op basis hiervan tot de conclusie dat de boekwaarde na genoemde voorziening juist. Wij kunnen hiermee instemmen.

Leningen aan openbare lichamen en verbonden partijen

De leningen aan openbare lichamen en verbonden partijen nemen in 2017 toe van € 1,8 miljoen naar € 40,4 miljoen. De toename van deze leningen betreffen nieuwe leningen verstrekt aan de gemeenten Hilversum (€ 18,7 miljoen), Laren (€ 10,0 miljoen) en Gooise Meren (€ 9,9 miljoen). De leningen houden verband met de verkoop van de gronden Crailo (opgenomen onder de materiele vaste activa) aan deze gemeente voor een bedrag van €33,2 miljoen. Hierbij heeft de provincie de gemeenten een uitgestelde betaling verleent tot uiterlijk 31 december 2029. Aan de gemeente wordt een rentevergoeding in rekening gebracht van 0% over de eerste zes jaar en 0,4% over de tweede 6 jaar. De financieringsafspraken zijn uitkomst van de onderhandelingen die hebben plaatsgevonden met de betreffende gemeente over de verkoop van de gronden. De boekwaarde van deze gronden per 31 december 2017 bedroeg € 33,2 miljoen, zodat er geen boekwinst- of verlies is gerealiseerd op deze transactie.

Wij hebben bovenstaande transactie onderzocht en kunnen instemmen met de verwerkingswijze.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Waardering strategische gronden

In het kader van de controle van de jaarrekening van de provincie Noord-Holland hebben wij de (waardering van de) strategische gronden gecontroleerd. Deze gronden zijn opgenomen onder de materiele vaste activa:

De post voorraad van de provincie Noord-Holland is als volgt opgebouwd.

Bedragen x € 1.000	31 december 2016	31 december 2017
Strategische gronden	65.800	26.800
PASO gronden	18.100	17.800
BBL gronden	10.700	10.600
Beheer gronden	1.600	1.300
Overige gronden	17.200	16.000
Totaal	113.300	72.600

De daling van bovenstaande post is met name zichtbaar in de strategische gronden. Hier zijn de gronden Crailo verkocht aan de gemeenten tegen de boekwaarde van € 33,2 miljoen. Wij verwijzen hiervoor tevens naar de voorgaande hoofdstuk over de waardering van de financiële vaste activa.

In 2017 zijn ook verdere plannen onderzocht met de gronden Distriport in Koggenland. Op 14 november 2017 heeft GS het voornemen bekend gemaakt om de gronden te willen ontwikkelen tot een zonnepark. Ten behoeve van de waardering in de jaarrekening is tevens een taxatie uitgevoerd van de boekwaarde op basis van de bestemming agrarische gronden (bestemming waarop het zonnepark gerealiseerd kan worden). Hier komt een boekwaarde uit naar voren van € 7,3 miljoen. Dit heeft geleid tot een afwaardering in de jaarrekening 2017 van € 5,8 miljoen.

Wij hebben de waardering van de overige gronden, waaronder Bloemendalerpolder, kassengebied Rozenburg, PASO en Wierringerrandmeer uitgebreid onderzocht. Voor de meer risicovolle gronden zijn door een onafhankelijke taxateur taxaties uitgevoerd. Op basis van deze taxatieverslagen en onze werkzaamheden komen wij tot de conclusie dat de huidige waarderingwijze van deze gronden prudent is.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Overige controlebevindingen

Voorziening groot onderhoud wegen en vaarwegen

In de conceptjaarrekening was de voorziening groot onderhoud wegen en groot onderhoud vaarwegen opgenomen. Deze voorzieningen zijn gebaseerd op het Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud (PMO) en het door PS gewenste kwaliteitsniveau zoals vastgesteld in de nota infrastructurele kapitaalgoederen.

Met name vanaf 2017 is de provincie onderhoud aan wegen en vaarwegen gaan uitbesteden aan externe partijen via gebiedscontracten. Hierdoor betaalt de provincie een vaste vergoeding voor het onderhoud en verdwijnt een deel van het doel van de voorzieningen om lasten over de jaren heen te egaliseren. Het effect van de invoering van de gebiedscontracten was ten tijde van het opstellen van de jaarstukken niet in voldoende mate in beeld. Wij concluderen op basis hiervan dat er momenteel geen actueel onderhoudsplan aanwezig is dat aansluit op de hoogte van de voorzieningen en dat rekening houdt met de genoemde ontwikkelingen. Hiermee voldoen de voorzieningen niet aan de bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Op basis hiervan heeft GS besloten deze voorzieningen te laten vrijvallen ten gunste van het resultaat (€ 28,9 miljoen met betrekking tot de voorziening groot onderhoud wegen en € 13,8 miljoen met betrekking tot de voorziening groot onderhoud vaarwegen) en onderhoudslasten rechtstreeks ten laste van de exploitatie te verantwoorden.

Gedeputeerde Staten stellen voor om uit hoofde van resultaatbestemming een bedrag van € 45,1 miljoen te reserveren voor groot onderhoud wegen en vaarwegen in een nieuw in te stellen bestemmingsreserve. Wij achten dit een passend voorstel. Wel adviseren wij GS hierbij de huidige onderhoudsplannen aan te passen rekening houdend met de afgesloten gebiedscontracten en daaruit mogelijke voortvloeiende financiële resultaten. Op basis van deze actualisatie kan de hoogte van de bestemmingsreserves in de toekomst worden geëvalueerd.

Voorziening grondwaterheffing

De voorzienig grondwaterheffing bedraagt per 1 januari 2017 € 1,3 miljoen. In de concept jaarrekening was deze voorziening vrijgevallen waarbij de middelen waren opgenomen in een bestemmingsreserve. Gezien het feit dat de waterwet aangeeft dat grondwaterheffingen maximaal kostendekkend mogen zijn, achten wij de besteding van deze gelden gebonden en dienen deze derhalve aangehouden te worden in een voorziening (conform artikel 44 lid 2 BBV). In de definitieve jaarrekening is dit gecorrigeerd door het college waardoor deze middelen weer in een voorziening zijn opgenomen. Wij hebben dit bedrag opgenomen in ons overzicht van gecorrigeerde controleverschillen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Overige controlebevindingen	
Voorziening subsidiecrediteuren	RVO verplichtingen
De voorziening subsidiecrediteuren bevat verplichtingen voortkomend uit afgegeven subsidiebeschikkingen. De provincie neemt de volledige subsidielasten bij het afgeven van de subsidiebeschikking. In voorgaande jaar adviseerden wij GS om deze post niet onder de voorzieningen te rubriceren, maar onder de overlopende passiva. In de concept jaarrekening was deze post nog opgenomen onder de voorzieningen, in de definitieve jaarrekening is de post opgenomen onder de overlopende passiva. Wij hebben gecontroleerd of de post voorziening subsidiecrediteuren per 31 december 2017 juist is. Hiertoe hebben wij de afrekeningen en vaststellingen beoordeeld zoals uitgevoerd begin 2018. Hieruit komt in een aantal gevallen naar voren dat de verplichting te hoog was opgenomen. In totaal bedraagt deze fout € 9,1 miljoen. In de definitieve jaarrekening is hiervan een bedrag van € 7,7 miljoen gecorrigeerd, zodat een fout resteert van € 1,3 miljoen. Deze hebben wij opgenomen in ons overzicht van controleverschillen.	Als gevolg van de afronding van het Investeringsbudget Landelijk Gebied en het aangaan van het bestuursakkoord Natuur is de provincie enige jaren geleden verantwoordelijk geworden voor natuurtaken. Dit betekent dat de door RVO aangegane verplichtingen per 31 december 2014 over zijn overgenomen, en dat deze verplichtingen door de provincie dienen te worden afgewikkeld. Dit is voor het eerst in de jaarrekening 2014 verwerkt. Aangezien de uitvoering en de administratie grotendeels plaatsvindt door RVO, is de provincie afhankelijk van oplevering vanuit RVO teneinde (tussentijds) te kunnen aansluiten op de door RVO gevoerde administratie (zogenaamde trappenhuis). Wij hebben tijdens onze jaareindecontrole de aansluiting gelegd tussen de rapportage van de auditdienst van het Rijk en de jaarrekening van de provincie Noord-Holland. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat de ABNL regelingen, welke door de provincie zelf worden beschikt, juist zijn verwerkt. Tevens hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd op de ontvangen rapportage van de auditdienst. Op basis van onze controle hebben wij een fout geconstateerd van € 0,4 miljoen, waarvoor de lasten te laag zijn verantwoord. Dit bedrag is gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Daarnaast is een correctie doorgevoerd van € 2,7 miljoen (te hoge lasten verantwoord in 2016) met betrekking tot de verantwoording over 2016. Wij hebben deze op ons overzicht van controleverschillen opgenomen (turnaround effect). Wij adviseren GS om de interne beheersing van de RVO verplichtingen nauwgezet te monitoren.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Overige controlebevindingen	
Verplichting N201	Claim Heijmans
Onder de overlopende passiva zijn onder andere de bijdragen van rijk aan gemeenten aan de reconstructie van de N201 opgenomen. Deze vooruitontvangen post bedroeg in de concept jaarrekening € 23,9 miljoen (2016: € 25,1 miljoen). Op basis van onze controle stellen wij vast dat de feitelijke verplichting met betrekking tot de niet bestede middelen € 18,8 miljoen bedraagt. In de definitieve jaarrekening heeft het college een correctie doorgevoerd van € 6,4 miljoen, waardoor de verplichting per 31 december 2017 in de jaarrekening € 17,5 miljoen bedraagt. Het college heeft hierbij rekening gehouden met een ontvangst welke in 2018 plaatsvindt. Wij stellen vast dat dit niet in lijn met het BBV is en hebben een bedrag van € 1,2 miljoen opgenomen op ons overzicht van controleverschillen.	Met betrekking tot de werkzaamheden Wilhelminasluis speelt een geschil met de aannemer Heijmans. Het geschil heeft betrekking op de vertraging van de werkzaamheden en de additionele lasten die hiermee gepaard gaan. Op 18 oktober 2017 heeft de Raad van Arbitrage voor de Bouw gedeeltelijk eindvonnis, gedeeltelijk tussenvonnis gedaan inzake de lopende claims hieromtrent. Hieruit komt naar voren dat de provincie recht heeft op een vergoeding van € 2,7 miljoen te vermeerderen met de wettelijke rente. Heijmans claimt op haar beurt een bedrag van € 21,7 miljoen. De Raad van Arbitrage heeft hieromtrent d.d. 20 juni 2018 uitspraak gedaan, waarbij de provincie een bedrag van € 8 miljoen dient te betalen. Beide partijen kunnen nog in hoger beroep gaan, ook andere varianten zijn denkbaar. Bovenstaande claim is, vanwege de onzekerheid over de hoogte, niet opgenomen in de balans als voorziening. Voorzichtigheidshalve is tevens geen rekening gehouden met de vordering van € 2,7 miljoen. In de paragraaf weerstandsvermogen houdt de provincie rekening met een risicobedrag van € 8 miljoen. In de jaarrekening is bovenstaande omstandigheid wel toegelicht onder de niet uit de balans blijkende rechten en plichten. Wij merken op dat de lasten en baten geactiveerd dienen te worden onder de materiele vaste activa. Gezien de concrete uitspraken van de Raad van Arbitrage voor de Bouw hebben wij een bedrag van € 5,3 miljoen aangemerkt als reclassificatiefout. Gezien het feit dat deze post noch het eigen vermogen noch het resultaat beïnvloedt op 31 december 2017, achten wij niet dat het deze post het beeld van de jaarrekening materieel beïnvloedt.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Naleving Europese aanbestedingsregels

Totaalbedrag onrechtmatige inkopen over 2017 bedraagt € 0,7 miljoen

De inkopen van de provincie dienen te voldoen aan de interne-, nationale- en Europese aanbestedingsregels. In lijn met het normenkader toetsen wij op naleving van de nationale en Europese aanbestedingsregels.

Vanwege het ontbreken van geheel sluitende beheersingsmaatregelen in het proces (zie ook onze managementletter, betreft met name documentatie van uitgevoerde beheersmaatregelen), heeft de organisatie een inkoopanalyse uitgevoerd waarbij achteraf is vastgesteld of de aanbestedingsregels zijn nageleefd. Wij hebben deze inkoopanalyse gecontroleerd.

Uit deze controle op de rechtmatigheid van de inkopen is een tweetal fouten naar voren gekomen. Wij stellen vast dat er voor een bedrag van € 0,7 miljoen aan onrechtmatige inkopen hebben plaatsgevonden. Wij hebben dit bedrag opgenomen in ons overzicht van controleverschillen.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Wet Normering Topinkomens (WNT)	SiSa
Toelichting op de WNT in de jaarrekening voldoet aan de daaraan te stellen eisen	Geen tabelbevindingen geconstateerd ten aanzien van de SiSa-bijlage
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd. Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen, indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden. In het kader van de jaarrekening 2017 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd en hebben vastgesteld dat de toelichting, na doorvoering van de correcties, voldoet aan de daaraan te stellen eisen.	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2017. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden: ▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is; ▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is; ▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden en welke niet zijn gecorrigeerd. Voor onze correcties verwijzen we naar de volgende pagina van dit verslag. De SiSa-bijlage dient door uw provincie samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage. In bijlage "SiSa-bijlage" bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

SiSa	Naleving BBV
Wij merken op dat wij naar aanleiding van onze controle een aantal zaken hebben geconstateerd die aangepast zijn in de definitieve SiSa tabel. Met betrekking tot E3 subsidieregeling sanering verkeerslawaaï merken wij op dat er nog steeds geen subsidiebeschikking is afgegeven door het ministerie. De lasten zijn in de bijlage op basis hiervan geheel verantwoord als besteed ten laste van de eigen middelen. Op het moment dat de beschikking wordt ontvangen kan de provincie bepalen hoeveel ten laste van rijksmiddelen komt. De provincie had in de conceptverantwoording aangegeven dat het de eindverantwoording betrof. Gezien bovenstaande situatie lijkt dat niet juist, op basis hiervan is dat aangepast. Met betrekking tot de regeling E27 Brede Doeluitkering Verkeer en Vervoer merken wij op dat een deel van de lasten op basis van voorschotten was opgenomen. Er was nog geen rekening gehouden met de afrekening welke in 2018 wordt opgemaakt. Wij achten dat deze afrekening, voor zover correct in te schatten, ook opgenomen dient te worden in de lasten. Op basis hiervan is deze schatting alsnog uitgevoerd. Op basis hiervan heeft een correctie plaatsgevonden ter hoogte van € 2,1 miljoen. Wij kunnen instemmen met de aangepaste SiSa tabel. Met betrekking tot regeling E11 constateren we dat de beheersing van de cumulatieve bestedingen niet adequaat is. De bestedingen van de deelnemende bestedingen voorgaande jaren hebben nog wijzigingen ondergaan. Wij beschouwen dit als een formele opmerking. Gezien de aard van de controle (NVT) geen aanpassingen in de SISA-bijlage doorgevoerd.	Het BBV is in 2017 op een aantal punten gewijzigd. Wij zijn nagegaan of de provincie het BBV juist heeft toegepast en of de nieuwe bepalingen juist zijn opgenomen in de jaarstukken. Wij hebben hierbij een aantal bevindingen geconstateerd welke zijn aangepast in de definitieve jaarstukken. Met betrekking tot de paragraaf lokale heffingen dient inzichtelijk te worden gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd. Deze informatie ontbreekt in de jaarstukken. GS geeft aan dat deze informatie niet voorhanden is. Wij adviseren GS om deze informatie in 2018 te verzamelen. Voor het beeld van de jaarstukken 2017 achten wij deze niet dusdanig materieel dat we dit hebben meegewogen in ons oordeel.

Kwaliteit beheersorganisatie

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override

Fraude en de naleving van wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij de Provinciale Staten als bij het college van Gedeputeerde Staten. Het is van belang dat het college, onder toezicht van Provinciale Staten, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

In onze controle hebben wij aanvulling op onze werkzaamheden rondom de beheersomgeving, de procesrisico's en de specifieke aandachtgebieden vanuit wet- en regelgeving, ook aandacht besteed aan de volgende specifieke managementfrauderisico.

Gesignaleerde risico's	Interne beheersmaatregelen	Systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en bijbehorende bevindingen
Mogelijkheid van doorbreking van de beheersmaatregelen door het management bij de totstandkoming van de bepaling van de subsidielasten in de jaarrekening van de provincie Noord-Holland	Interne review van de uitgangspunten en aannames met betrekking tot de afrekening in de jaarrekening.	Detailcontrole van de aannames en uitgangspunten ten aanzien van de afgrenzing van de subsidielasten in de jaarrekening van de provincie Noord-Holland.

Naleving wet- en regelgeving en overige

Wij informeren Provinciale Staten over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving of statuten, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin Provinciale Staten in staat is haar taken te vervullen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Overwegingen met betrekking tot corruptie- en omkopingsrisico's

Corruptie- en omkopingsrisico's

Uw provincie maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen. Corruptie is een wereldwijd probleem waar het ook uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw provincie te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking Corruptie, een relevant onderwerp in het kader van (controle)werkzaamheden van de accountant verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:

- ▶ Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels zijn aanbesteed.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de provincie ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- ▶ Middels een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit de bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.

Kwaliteit beheersorganisatie

Bevindingen interne beheersing

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2017 van uw provincie hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw provincie, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Bevindingen interne beheersing

In onze managementletter 2017, uitgebracht aan de Gedeputeerde Staten op 17 januari 2018, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2017 opgenomen. Over het algemeen constateren wij dat de provincie Noord-Holland onze aanbevelingen en bevindingen voortvarend oppakt.

Automatisering

In onze managementletter 2017 d.d. 17 januari 2018, hebben wij u geïnformeerd over onze bevindingen ten aanzien van IT governance, informatiebeveiliging en de uitkomsten van onze IT-auditwerkzaamheden.

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Rechtmatigheidsbeheer

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door Provinciale Staten geautoriseerde begroting. Wij hebben één overschrijding op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting geconstateerd. Dit betreft programma 5 Ruimte, waar € 56,9 miljoen aan lasten zijn gerealiseerd ten opzichte van begroting van € 51,2 miljoen lasten. De overschrijding bedraagt € 5,7 miljoen. Wij stellen vast dat deze overschrijding wordt veroorzaakt door het treffen van de voorziening voor de lening aan Pallas ter hoogte van € 15,3 miljoen. Hiertoe is het college verplicht als gevolg van de geldende verslaggevingsregels. Wij merken deze overschrijding als onrechtmatig aan, maar gezien feit dat deze passend is binnen beleid en het gevolg van hogere regelgeving hoeven wij deze niet mee te wegen in ons oordeel.

Kredieten

Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door Provinciale Staten geautoriseerde kredieten. Wij hebben hierbij geen onrechtmatigheden geconstateerd.

Mutaties reserves

De mutaties in de reserves conform het overzicht van baten en lasten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen (€ 1.000)	Begroting na wijziging	Rekening 2017	Afwijking
Dotaties	415.808	416.975	(1.167)
Onttrekkingen	345.393	313.345	(32.048)
Per saldo	70.415	103.630	(33.215)

Voor een nadere toelichting op de stortingen en onttrekkingen aan de reserves verwijzen wij naar de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2017. Wij hebben vastgesteld dat de stortingen en onttrekkingen aan de reserves rechtmatig hebben plaatsgevonden. De afwijking op de onttrekkingen komt met name voort uit het feit dat de subsidieasten die gedekt worden door specifieke reserves achter blijven bij de begroting.

Bevindingen ten aanzien van het voorwaarden criterium

Voor onze bevindingen ten aanzien van het voorwaarden criterium (waaronder de rechtmatigheid van de inkopen en aanbestedingen) verwijzen wij naar de paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw provincie heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf Weerstandsvormen en risicobeheersing van het jaarverslag. Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de provincie Noord-Holland betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

Bijlagen

Controleaanpak	33
Jaarverslag	39
Onafhankelijkheid	40
Verklaring van verantwoordelijkheden	42
Controleverschillen	44
SiSa-bijlage	47

Controleaanpak

Controleaanpak en -uitvoering

Controleaanpak en -uitvoering

Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met onze specialisten, andere accountants en de ingeschakelde experts.

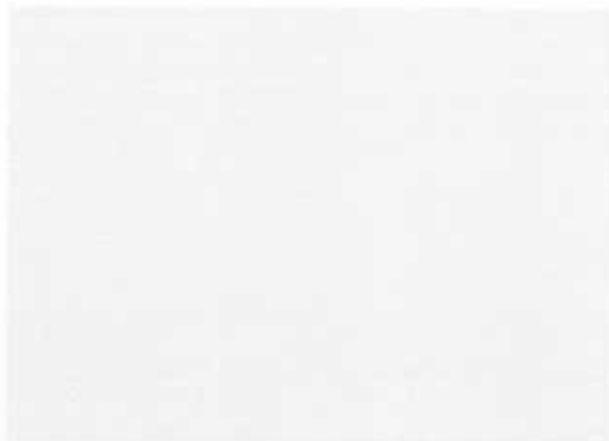
Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management en de rekeningencommissie over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2017 onderkend:

- ▶ financiële positie en kwaliteit resultaat;
- ▶ schattingen en toelichtingen in de jaarrekening, waaronder de waardering van de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, waardering van de verstrekte langlopende leningen, waardering van de strategische gronden en de juistheid en volledigheid van de opgenomen voorzieningen;
- ▶ juiste afgrenzing van de subsidiefasten in de jaarrekening;
- ▶ naleving van de geldende wet- en regelgeving omtrent inkopen en aanbesteden (rechtmatigheid van de inkopen en aanbestedingen over 2017);
- ▶ verwerking van de verplichtingen ten aanzien van de RVO;
- ▶ naleving Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en juistheid/volledigheid van de vereiste toelichting uit hoofde van de WNT.

Wij rapporteren u over onze werkzaamheden en bevindingen ten aanzien van onze aandachtspunten in dit accountantsverslag.

Controleaanpak

Verbonden partijen en significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Verbonden partijen

Ten aanzien van de verbonden partijen van de provincie Noord-Holland hebben wij vastgesteld dat:

- ▶ de (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen;
- ▶ geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude;
- ▶ geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Significante uitdagingen/moeilijkheden tijdens de controle

Er zijn geen significante uitdagingen/moeilijkheden geweest tijdens de controle, behoudens het tijdig verkrijgen van voldoende controle-informatie ten behoeve van het vaststellen van de juiste waardering van de deelnemingen en de verstrekte leningen en garanties aan deze deelnemingen.

Controleaanpak

Rechtmatigheid

Onze aanpak ten aanzien van rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2017 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en het controleprotocol 2017 van de provincie Noord-Holland, welke d.d. 9 augustus 2017 is vastgesteld door Provinciale Staten. Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ het rechtmatigheidsbeheer;
- ▶ de naleving van het voorwaarden criterium;
- ▶ de begrotingsrechtmatigheid;
- ▶ de kredieten;
- ▶ mutaties in de reserves;
- ▶ het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- ▶ de niet-financiële beheershandelingen.

Begrotingscriterium

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van Provinciale Staten is gerespecteerd. Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per productcategorie. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de Kadernota Rechtmatigheid.

Provinciale Staten autoriseert de begroting (en begrotingswijzigingen) en geeft daarmee toestemming voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde middelen. Het is de verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan Provinciale Staten. Door een goede inrichting van de planning-en-controlcyclus zorgt het college ervoor dat de begroting en budgetten worden bewaakt en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan Provinciale Staten, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Controleaanpak

Rechtmatigheid

Indien desondanks budgetten worden overschreden en niet meer gedurende het jaar kunnen worden voorgelegd aan Provinciale Staten, is strikt genomen sprake van een onrechtmatigheid. Deze overschrijdingen hoeven echter niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door Provinciale Staten geformuleerde beleid, deze wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten of kostenoverschrijdingen bij opneinderegelingen. Deze overschrijdingen dienen te worden weergegeven in de jaarrekening en kunnen door het vaststellen van de jaarrekening alsnog door Provinciale Staten worden geautoriseerd.

Controleaanpak

Goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De met u afgesproken goedkeurings-en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt Provinciale Staten de goedkeuringstolerantie vast, die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De goedkeuringstolerantie is vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten en vervolgens ter besluitvorming gebracht van Provinciale Staten. Op 9 augustus 2017 is het controleprotocol vastgesteld door Provinciale Staten, ten aanzien van toleranties zijn geen wijzigingen aangebracht. Het bijbehorende normenkader is op 20 februari 2018 door Gedeputeerde Staten vastgesteld.

Op grond van de jaarrekening 2017 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 6.040.000 (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 18.120.000 (3% van de lasten). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

Het rapporteringsbedrag, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door Provinciale Staten bepaald op € 100.000.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$> 1 < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$> 3 < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Controleaanpak

Samenwerking met andere accountants en inzet van deskundigen

Inschakeling van specialisten

Wij maken bij de voor onze controle belangrijke aspecten binnen de jaarrekening gebruik van specialisten. Ten aanzien van naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de controle van de juistheid/volledigheid van de vereiste toelichting uit hoofde van de WNT gebruikgemaakt van interne experts van EY Belastingadviseurs en HVG Law. Verder hebben wij geen aanleiding gezien specialisten in te schakelen bij onze controle van de jaarrekening 2017.

Wij hebben vooraf met onze specialisten afspraken gemaakt over het uit te voeren werk en zij rapporteren hun bevindingen hierover aan ons, waarbij wij als EY-auditteam volledig verantwoordelijk zijn voor het werk dat zij verrichten. Onze bevindingen rapporteren wij in paragraaf Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle van het hoofdstuk Uitkomsten jaarrekeningcontrole van dit verslag.

Inschakeling van externe deskundigen

Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van externe deskundigen.

Samenwerking met interne accountantsdienst/andere accountants

Voor de jaarrekening van de provincie Noord-Holland maken wij gebruik van diverse verbonden partijen/gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties. Een aantal zijn van significant belang in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wij hebben de accountant van de RVO bezocht en afstemming met de accountant van de RON (en aanverwante deelnemingen) gehad om een review uit te voeren op zijn werkzaamheden. Tevens hebben wij gesproken met de accountant van de Stichting Pallas.

Inleiding

In het kader van onze controle van de jaarrekening is het onze taak om na te gaan of het jaarverslag voldoet aan de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en of het verenigbaar is met de jaarrekening, en ook om na te gaan of het jaarverslag, in het licht van de tijdens het onderzoek van de jaarrekening verkregen kennis en begrip omtrent de provincie en haar omgeving, geen materiële onjuistheden bevat.

Vereisten jaarverslag

Uw jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording, de paragrafen en overige informatie. Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bepaalt nadere voorschriften voor het jaarverslag.

In overeenstemming met de omvang en complexiteit van de provincie bevat het jaarverslag een evenwichtige en uitvoerige analyse van de financiële situatie op de verslagdatum, ontwikkelingen tijdens het boekjaar en inkomsten, alsmede een beschrijving van de risico's en onzekerheden. Daarnaast dient in het jaarverslag de verwachte gang van zaken te worden opgenomen. Ten aanzien van het gebruik van financiële instrumenten door de provincie worden de doelstellingen en het beleid van de provincie inzake risicobeheer vermeld.

Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van zijn beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Vanaf 1 januari 2014 is op alle assurance-opdrachten onder Nederlands recht de Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO) van toepassing. Een aantal belangrijke punten uit de ViO, die wij hieronder hebben opgenomen betreffen:

- ▶ langdurige betrokkenheid;
- ▶ samenloop van dienstverlening;
- ▶ geschenken en giften.

Een strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's (Organisatie van Openbaar Belang) vanaf 1 januari 2014 en kantoorroulatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2017. Daarnaast kent de Europese verordening vanaf controlejaar 2017 striktere onafhankelijkheidseisen, maar ook nadere bevestigingen over onafhankelijkheid ter communicatie aan interne toezichthouders.

Op 17 juni 2017 is een gewijzigde ViO van kracht geworden vanwege de implementatie van Verordening (EU) nr. 537/2014 van het Europees Parlement en de raad van 16 april 2014 betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Langdurige betrokkenheid

Om alle schijn van afhankelijkheid te vermijden, kunnen de externe accountant, executive directors en (senior) managers in het team maximaal zeven achtereenvolgende jaren in het team actief zijn. Daarna zullen zij intern roteren. Onze betrokkenheid in jaren laat het volgende beeld zien:

- ▶ drs. M.H. (Marita) de Hair RA; als eindverantwoordelijk accountant betrokken sinds de controle van de jaarrekening 2016;
- ▶ drs. S.H. (Steeff) Dijkman RA; als senior manager betrokken sinds de controle van de jaarrekening 2016.

Onafhankelijkheid

Dit betekent dat geen van onze teamleden langdurige betrokkenheid heeft waardoor de onafhankelijkheid bedreigd zou kunnen zijn.

Samenloop van dienstverlening

Ten aanzien van organisaties van openbaar belang (OOB's) is de combinatie van wettelijke controles en overige dienstverlening volledig verboden, met uitzondering van met name genoemde overige assurance-diensten. Voor niet-OOB's, zoals de provincie Noord-Holland, is bepaald dat samenloop is geoorloofd als de non-assurance-dienst niet van materiële invloed is op het assurance-object. Als er wel materiële invloed is geldt in beginsel een verbod, behalve wanneer de non-assurance-dienst niet:

- ▶ subjectief of niet-routinematig is of;
- ▶ een verwerkingswijze in het assurance-object ten gevolge heeft waarvan het assurance-team twijfelt of deze verwerkingswijze passend is of;
- ▶ leidt tot een bedreiging uit hoofde van belangenbehartiging.

Geschenken en giften

Zoals met u is overeengekomen, informeren wij u hierbij over de door ons ontvangen respectievelijk verstrekte geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid boven € 100. Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid boven € 100 ontvangen of verstrekt van/aan medewerkers van de provincie Noord-Holland.

Bevestiging

Wij hebben alle aspecten geanalyseerd die onze onafhankelijkheid gedurende het jaar zouden kunnen bedreigen. Daar waar onafhankelijkheidsregels dit vereisen, hebben wij aanvullende waarborgen ingevoerd. Wij kunnen u bevestigen dat wij zowel als organisatie en als controleteam onafhankelijk zijn van provincie Noord-Holland.

Verklaring van verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheid

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2017 van de provincie Noord-Holland gecontroleerd. Het is de verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten om de jaarrekening op te maken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 217, tweede lid, van de Provinciewet.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en het door Provinciale Staten vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Fraude en naleving wet- en regelgeving

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en het naleven van wet- en regelgeving (hierna onregelmatigheden) berust zowel bij Provinciale Staten als bij het college van Gedeputeerde Staten. Het is van belang dat het college van Gedeputeerde Staten, onder toezicht van Provinciale Staten, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude en onregelmatigheden, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude en onregelmatigheden kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude en onregelmatigheden te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat. Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden.

Verklaring van verantwoordelijkheden

Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 en 250 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het management, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar het hoofdstuk Kwaliteit beheersorganisatie, onderdeel Overwegingen met betrekking tot fraude en het risico op management override van dit verslag.

Letter of Representation

We hebben het college van Gedeputeerde Staten gevraagd om een Letter of Representation (bevestiging bij de jaarrekening). Er zijn geen aanvullende bevestigingen toegevoegd aan onze standaard Letter of Representation op grond van de specifieke situatie van de provincie Noord-Holland.

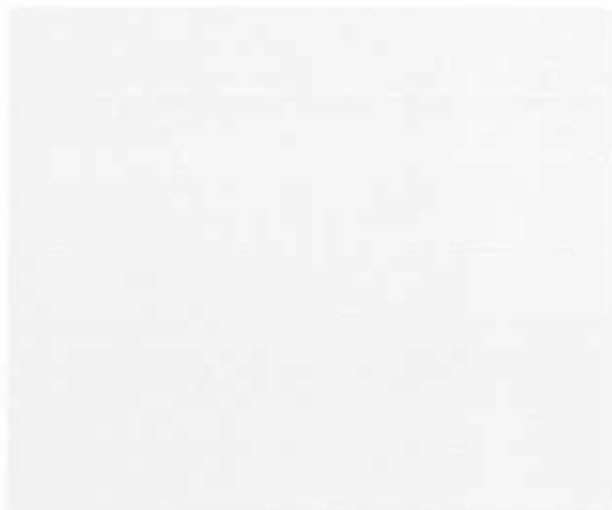
Controleverschillen

Controleverschillen

Tijdens onze controle inventariseren wij verschillen tussen enerzijds bedragen, classificaties, presentatie en toelichting van jaarrekeningposten die de provincie heeft opgenomen of gerapporteerd en anderzijds bedragen, classificaties, presentatie of toelichting zoals die naar onze mening in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten dienen te worden opgenomen of gerapporteerd. Onderstaand is een overzicht van de materiële verschillen opgenomen, die zijn geconstateerd tijdens onze controle en welke zijn aangepast door het college. Wij hebben geëvalueerd in hoeverre onderstaande verschillen voortkomen uit een tekortkoming in de interne beheersing. Tevens is een overzicht opgenomen van de onjuistheden die wij tot aan de datum van dit verslag hebben signaleerd en niet door de provincie zijn gecorrigeerd. Daarnaast zijn eventuele rechtmatigheidsfouten in dit overzicht opgenomen.

Gecorrigeerde verschillen		
Post/omschrijving verschil	Bedrag in €	Referentie in dit verslag
Subsidiecrediteuren geherrubriceerd van voorzieningen naar overlopende passiva, geen effect op resultaat	94,9 miljoen	Zie pagina 20
Subsidieverplichtingen te hoog opgenomen, vrijval uit hoofde van afrekeningen.	7,7 miljoen	Zie pagina 20
Afrekening OV lasten niet opgenomen (SiSa)	2,1 miljoen	Zie pagina 24
Voorziening groot onderhoud wegen en vaarwegen vrijval ten gunste van resultaat	34,9 miljoen	Zie pagina 19
Voorziening grondwaterheffing opgenomen	1,1 miljoen	Zie pagina 19
N201 verplichting aangepast	6,38 miljoen	Zie pagina 21
Opnemen voorziening Stichting Pallas	15,3 miljoen	Zie pagina 15
Afwaardering kapitaal PDENH	0,4 miljoen	Zie pagina 17

Controleverschillen

Het hieronder opgenomen overzicht met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ad € 3,2 miljoen voor rechtmatigheid en € 2,7 miljoen voor getrouwheid zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van € 6.040.000.

De kwalitatieve factoren die hierbij in overweging zijn genomen, zijn:

- ▶ het effect op het resultaat voor en na bestemming;
- ▶ het effect op de balansposten, inclusief het eigen vermogen;
- ▶ het effect op significante toelichtingen, individuele items, sub totaal of totaal in de jaarrekening.

Wij lichten de ongecorrigeerde verschillen nader toe.

Controleverschillen

Ongecorrigeerde verschillen			
Post/omschrijving van de toelichting	Getrouwheid in €	Rechtmatigheid in €	Referentie in dit verslag
Fouten			
Aanbestedingen niet in lijn Europese aanbestedingsregels	-	0,7 miljoen	Pagina 22
Verplichting N201 te laag opgenomen	(1,2 miljoen)	1,2 miljoen	Pagina 21
Subsidiecrediteuren te hoog opgenomen	1,3 miljoen	1,3 miljoen	Pagina 20
Turnaround effecten	2,6 miljoen		n.v.t.
Totaal fouten	2,7 miljoen	3,2 miljoen	n.v.t.
Onzekerheden			
Geen onzekerheden geconstateerd	-	-	n.v.t.
Totaal onzekerheden	-	-	n.v.t.

SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2017 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw provincie samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2018 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2017	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
I&W E3	Subsidieregeling verkeerslawaaï	Geen	-	n.v.t.
I&W E11	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)	Geen	-	n.v.t.
I&W E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	-	n.v.t.
I&W E37	Regeling Wilhelminasluis	Geen	-	n.v.t.